

Importanța consilierii și orientării în alegerea carierei

**Inspector școlar general, Marinela Marc,
Inspectoratul Școlar Județean Cluj**

Pedagogul italian G. Callo considera că „a orienta înseamnă a educa”. Nu poți să educi, dacă nu educi atitudini, interese, trăsături de caracter și nu poți să instruiști dacă nu orientezi pe fiecare om în direcția semnalată de trăsătura specifică a personalității sale. Această dificultate a tinerilor de a-și alege o carieră pe care să o urmeze în viitor, reprezintă una din marile probleme ale societății. Ei au nevoie de ajutor pentru a depăși această etapă problematică a dezvoltării personale și profesionale. Omul este propriul său manager, el trebuie să-și evalueze resursele cu realism, să-și stabilească obiectivele și să elaboreze proiecte existențiale pe termen lung, mediu și scurt, să se folosească de oportunități pentru a atinge scopurile de etapă. Identificarea unor scopuri de succes va determina persoana să acționeze în consecință.

Cariera profesională reprezintă o succesiune de poziții, activități și experiențe profesionale cu care o persoană se confruntă de-a lungul vieții sau de-a lungul experienței sale profesionale. Având în vedere dinamica existentă pe piața forței de muncă și schimbările accelerate care au loc în ultimul timp se pune un accent tot mai mare pe planificarea carierei profesionale și managementul acesteia, atât la nivel individual, cât și la nivelul organizațiilor.

Odată realizată planificarea carierei de către o persoană, experiențele pe care aceasta le-a avut în decursul timpului înseamnă mai mult decât o succesiune de slujbe privite izolat. Acestea sunt interconectate între ele, profesia devine legată de trecutul și viitorul profesional. Desfășurarea activității într-o anumită profesie înseamnă pregătirea, educația și munca efectivă, elemente prezente în cariera profesională a unei persoane.

Procesul de consiliere și orientare în cariera profesională este împărțit în două etape: orientarea în carieră sau planificarea carierei și evoluția în carieră. Primul aspect are în vedere procesul de evaluare în sine, identificarea intereselor, a punctelor forte și slabe pe care persoana în cauză le are și aptitudinile acesteia, un proces continuu ce începe în școală și se întrepătrunde cu al doilea proces, care are loc după angajare, respectiv, evoluția în carieră.

Evoluția în carieră reprezintă o succesiune de poziții și activități influențate în mod direct de situația existentă pe piața forței de muncă, de joburile disponibile, provocările și schimbările care apar în decursul timpului.

Cariera reprezintă totalitatea profesiilor, meseriilor, ocupațiilor, rolurilor sociale, familiale, funcțiilor, experiențelor de muncă, timpul liber, hobby-urile – este viața însăși. Toate evenimentele care ni se întâmplă, de la naștere și până la sfârșitul vieții, ne afectează viața și cariera.

Mulți autori fac o distincție clară între cariera obiectivă și cea subiectivă. Cariera obiectivă este o succesiune de poziții în structurile ierarhice organizaționale, împreună cu funcțiile asociate. Cariera subiectivă este cadrul dinamic în care un individ își percepe căile de orientare și dezvoltare personală, bazându-se pe calități, competențe și experiențe personale.

Cariera individuală se dezvoltă prin interacțiunea dintre aptitudinile, abilitățile, nevoile și aspirațiile individului și experiența profesională pe care i-o furnizează organizația în cadrul căreia își desfășoară activitatea. Din această perspectivă, cariera poate fi privită ca o succesiune de experiențe separate sau care se corelează între ele.

Orientarea în carieră este expresia unor talente personale sau aptitudini dominante. Pe măsură ce ele se intersectează cu interesele, motivațiile și valorile personale ale individului și ale mediului extern, social și economic, se poate ajunge la modelarea unui traseu profesional optim.

Orientarea profesională este o activitate bazată pe un sistem de principii, metode și proceduri de îndrumare a persoanei către o profesie sau un grup de profesii, în conformitate cu aptitudinile, înclinațiile și interesele sale și, pe de altă parte, în funcție de perspectivele pieței forței de muncă și dinamica sferei ocupaționale. Prin orientare profesională se urmărește găsirea pentru fiecare individ a ocupației potrivite, respectiv asigurarea unui dublu acord între posibilitățile individuale și exigențele profesiilor și între aspirațiile individului și nevoile societății.

Să obții un loc de muncă este important, dar este de asemenea important să înțelegi că fiecare activitate profesională practică face parte din cariera ta, după cum tot din carieră fac parte și activitățile de învățare, modalitățile de petrecere a timpului liber și activitățile de voluntariat. Tot ceea ce faci acum, primele joburi sau următoarele – reprezintă pași în carieră:

Mihai Jigău în lucrarea „*Consilierea carierei*” realizează o sinteză a principiilor ce ghidează consilierea vocațională: consilierea carierei trebuie să fie un proces educativ, dinamic și continuu, consilierea trebuie să fie în concordanță cu sistemul de interese, motivații și aptitudini ale consiliatului, consilierea trebuie să ofere individului prilejul unei dezvoltări personale, să fie o provocare stimulatorie și o sursă de satisfacții și afirmare, beneficiarii serviciilor de consiliere vocațională trebuie să fie informați asupra situației socio-economice în plan național, regional și local, cât și asupra evoluției probabile a pieței forței de muncă, orientarea profesională trebuie să asigure o concordanță între ce poate, ce dorește și ce opțiuni are consiliatul.

Alți teoreticieni opinează că activitățile de orientare trebuie să vizeze educarea tinerilor pentru independență și flexibilitate în cinci domenii de competență: cunoștințe despre sine, informații ocupaționale, luarea deciziei, planificarea, rezolvarea de probleme.

Parcurgerea unor module de orientare și consiliere profesională, este de dorit să includă activități legate de următoarele domenii de competență: cunoașterea de sine, rolul abilităților de comunicare eficientă, rezolvarea de probleme și negocierea conflictelor, lucrul în echipă, luarea deciziei în alegerea și decizia carierei, instrumente de marketing personal, informații despre piața muncii și profesii, pregătirea teoretică și practică de specialitate.

Carierea profesională reprezintă evoluția profesională a unui individ pe parcursul întregii sale vieți. În cadrul aceleiași profesii, în cariera unei persoane se pot înscrie specializări, perfecționări sau promovări profesionale. Carierea poate fi privită și din punct de vedere economic, sociologic sau psihologic. Sub aspect economic, cariera constă într-o succesiune de poziții profesionale ocupate de o persoană, ca urmare a pregătirii și meritelor sale profesionale. Sub aspect sociologic, reprezintă o succesiune de roluri jucate de o persoană, fiecare dintre ele stând la baza celui ce urmează. Sub aspect psihologic, alegerea de roluri și succesul în exercitarea lor depind de aptitudinile, interesele, valorile, trebuințele, experiența anterioară și aspirațiile persoanei în cauză.

Alegerea unei cariere profesionale pornește, pentru fiecare individ, de la un set de premise: abilități intelectuale și practice, competențele obținute prin școlarizare, capacitatea de a transpune într-un domeniu de activitate achizițiile obținute în școală, aptitudini speciale de care individul devine conștient pe parcursul educației, interese și motivații personale, modelul oferit de familie, atitudinea comunității față de individ, oferta profesională a societății.

Alegerea unei profesii trebuie să țină cont de mai multe criterii cumulate pentru a avea un rezultat profesional cu satisfacție pe termen lung: activitatea desfășurată să fie propria alegere, să aibă aptitudini și abilități necesare profesiei alese, dorința de a face această profesie o perioadă de timp cât mai îndelungată, activitatea desfășurată să îi aducă satisfacție și împlinire, condițiile de lucru să fie cele dorite, câștigul financiar să corespundă așteptărilor fiecăruia, să fie o activitate cu cerere pe piața muncii, să nu simtă că depune efort, ci că va fi plătit pentru a face ceea ce îi place, să îi facă plăcere să se perfecționeze continuu în acest domeniu, să creeze un echilibru între profesie și viață personală.

Mulți dintre adolescenți sunt nehotărâți în privința carierei pe care o vor urma și caută ajutor pentru a se putea decide. În procesul de decizie vocațională concură o multitudine de factori, printre care și familia.

Familia poate și are datoria să contribuie în procesul consilierii vocaționale prin: sprijinirea copiilor în alegerea liberă a viitoarei cariere, în găsirea unui viitor loc de muncă, eliminarea stereotipiilor și prejudecăților cu privire la muncă, încurajarea mobilității în vederea formării profesionale sau exercitării unei profesii, susținerea formării profesionale, furnizarea de informații cu privire la dinamica economică și ocuparea forței de muncă.

De foarte multe ori influența părinților în alegerea carierei este decisivă. Modelele comportamentale vehiculate în familie și atitudinile parentale vor fi preluate de copii, contribuind la conturarea alegerilor. Datorită legăturilor psiho-afective intrafamiliale specifice, părinții își supraapreciază copiii și le impun trasee educaționale și filiere profesionale la care aceștia nu aderă sau care nu sunt compatibile cu structura lor de personalitate, cu aptitudinile și interesele lor. Dezacordul dintre părinți și copii cu privire la traseul vocațional va influența alegerea, în sensul că aceasta se va contura dificil iar adeziunea la decizie va fi redusă.

Criteriile pe care le au în vedere părinții în influențarea deciziei vocaționale se referă la: siguranța și viitorul profesiei pe piața muncii, durata studiilor necesare atingerii obiectivelor de carieră, costuri, avantajele materiale estimate, poziția socială conferită de profesie, potențialele riscuri ale muncii în exercitarea profesiei, conservarea unei tradiții familiale, tendința de supraprotecție a copilului.

În procesul de consiliere vocațională, sporirea eficienței intervențiilor părinților este posibilă prin: sprijinirea lor în cunoașterea mai realistă a resurselor personale ale propriilor copii, reducerea/eliminarea impactului prejudecăților și stereotipurilor cu privire la profesii și lumea muncii, conștientizarea lor că în procesul alegerii carierei copiilor lor trebuie să manifeste o atitudine activă, dar echilibrată, să fie implicați, dar să acorde o anumită independență, să furnizeze informații cu privire la rețeaua școlară și piața forței de muncă, să încurajeze interesele copiilor.

Părinții trebuie să se asigure că-l vor sprijini pe tânăr să ia o decizie liberă, conformă cu aspirațiile acestuia și să nu-și impună punctul de vedere sau profesia ca model. În sprijinirea copiilor în vederea alegerii carierei, părinții trebuie să cunoască temerile, ezitățile, succesele copiilor, să ofere sugestii dar să nu le impună, să-și trateze copiii cu respect și să aibă încredere în aspirațiile și interesele lor, să fie informați în ceea ce privește ofertele de educație, formare, angajare, să pună la dispoziție și să încurajeze copiii să citească anunțuri ale diferitelor instituții sau firme despre locuri de muncă, să încurajeze tinerii în conturarea intereselor profesionale, să evite inocularea de idei preconcepute și stereotipuri cu privire la anumite profesii, să informeze tinerii cu privire la piața muncii și dinamica ei, să ofere un suport afectiv propriilor copii, chiar să-și îndrume copiii spre un consilier vocațional.

Autoevaluarea, din punct de vedere al reușitei în carieră, este foarte importantă și presupune parcurgerea următorilor pași: cunoașterea posibilităților reale ale persoanei de a ajunge să facă ceea ce-i place, capacitatea de a explica de ce îl interesează locul de muncă pentru care s-a prezentat la interviu, disponibilitatea de a discuta despre ceea ce a realizat până la un anumit moment în viață cu persoanele care l-ar putea angaja.

Pe de altă parte, evaluarea, de orice fel, are următoarele beneficii esențiale: cunoașterea punctelor tari și a limitelor, recunoașterea vulnerabilităților, identificarea

scalei de valori personale, discutarea rolului pe care-l au valorile după care ne conducem viața, identificarea intereselor, identificarea potențialului de dezvoltare, oferirea posibilității descoperirii aptitudinilor native, dincolo de profesia aleasă.

În demersul consilierii în carieră, un loc important îl are cunoașterea de sine, care presupune identificarea și analizarea aspectelor ce țin de propria personalitate și care influențează alegerea și succesul în carieră.

Pentru a avea succes în carieră, a face alegeri adecvate și eficiente pe piața muncii, a obține un loc de muncă preferat, a practica profesia dorită sunt necesare anumite calități, prin care se ating obiectivele stabilite: să te cunoști, să fii motivat, să știi să te exprimi corect, să comunici asertiv, să respecti angajamentele, să fii pregătit pentru schimbare, să manifesti seriozitate, curaj, îndrăzneală, să ai obiective clare, strategii de acțiune, să știi când să renunți, să fii persuasiv.

Pentru reușita în cariera profesională este important să ne dezvoltăm în mod intenționat acele calități care au o mai mare importanță în activitatea pe care dorim să o desfășurăm. Există unele abilități, calități care sunt apreciate și valorizate de mulți angajatori: abilități de comunicare(înțelegerea mesajelor verbale și nonverbale, exprimare clară), abilități interpersonale(cooperare, adaptabilitate în munca de echipă, respect față de colegi, diplomație, discreție, empatie, toleranță), abilități de investigare și manipulare de date(capacitate de analiză, explorarea surselor de informații și utilizarea eficientă a informațiilor), abilități de planificare și rezolvare de probleme(capacitatea de a-și planifica singur munca, inițiativă în realizarea diverselor sarcini și acțiuni, capacitatea de a dobândi cu ușurință noi deprinderi), abilitatea de a lua decizii, conștiințiozitate, asumarea responsabilității pentru munca realizată, abilități de utilizare a tehnologiilor informatice, adaptare la schimbare, orientare spre progres și autodezvoltare, stabilitate emoțională, bună dispoziție, entuziasm în muncă, loialitate, sinceritate, onestitate, spirit de observație, imaginație, perspicacitate, fermitate în apărarea principiilor.

În concluzie viitorul profesional este și o consecință a prezentului, în termeni de investiție în educație, formare, dezvoltarea abilităților și aptitudinilor personale, formarea unei personalități orientate spre activitate.

Bibliografie:

1. Băban, Adriana, 2001, *Consiliere educațională*, Editura Ardealul, Cluj Napoca;
2. Holban, Ion, 1973, *Orientarea școlară*, Editura Junimea, Iași;
3. Jigău, Mircea, 2001, *Consilierea carierei*, Editura Sigma, București;